Ջ. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 1,846 — Կ. ՊՈԼԻՍ. 1902, ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ 18—31 — 29 ՔԱՀԻՔ ՝ 1320 — 18 ԹՐՔՀՒՆԻ ԻՎ՚ 1318 — ՈՒՐԲԱԹ

«پوزانتیون»
امتیاز نامه سیاسی، غزته، مجله، انتشارات و مطبعه سی صاحبی
پوزانت کچیان
طوپخانه ده یکی جاده سی ۲۵-۲۳ نومرو لی دائره ده

ԲՅԶԱՆԹԻՈՆ

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ — ԳՐԱԿԱՆ ԵՒ ԳԻՏԱԿԱՆ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԻՉԵԱՆ

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur - Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab-Ali Djaddéssi, № 23-25
CONSTANTINOPLE

ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԻՒՆ

Կազմական Կանոնագրի մի՛, յօդուածին որ ամագրութեան համաձայն «Դպրոցաց չէնքերն ողջապահիկ պայմանաց և սանչակերտաց թիւոյն ու դասարանական կազմակերպութեան համաձայն վիճակի մէջ պէտք է լինին կամ դրուին ըստ յատուկ Հրահանգի կեդրոնական Ուսումնական Մարմնոյ.»

Այս յօդուածին կարևորութիւնն ակներև է. առողջ միտք առողջ մարմնոյ մէջ. հին առած մ՚է այս որ «արժանի է ուրախ ըլլալու ծնողաց՝ որ կ՚ծնուցանեն և դաստիարակեն՝ որ կ՚կրթէ (Մըլքէօզըդը)»: Ամէն ժամանակներու—Միլթին դարն ի բաց առեալ—մանկավարժները, առաւել կամ նուազ խնամով, առաւել կամ նուազ լրջօրէն ուսումնասիրած են դպրոցական առողջապահութեան խնդիրը: Մեր օրով, կրթական զանազան կարգի հարցերուն մէջ ամէնէն աւելի հետապնդուածը: Պատճառն այն է որ՝ «Գիտութեան կողմէ ի յայտ բերուած իրողութիւններն հետզհետէ աւելի պայծառ կերպով կ՚ապացուցանեն թէ օ՛րգանն ներսիւ և անքակտելիօրէ մարմինն ու հոգին իրարու կապուած են. միսին կ՚ծնանին անոնք, միսին կ՚զարգանան, միսին կ՚գործեն, միսին կ՚խթարին և միսին կը չքանան (Հէրբըն)»: Պատճառն այն է դարձեալ որ ֆիզիքական դաստիարակութեան խնդիրը բացարձակապէս ընկերային խընդիր մը եղած է՝ ամէն ժամանակէ աւելի մեր օրով:

Բայց հաւաժողովներու գիտնական վիճաբանութիւններն և ժողովին հմտալից ուսումնասիրութիւններն հեռի են տակաւին չօշափելի արդիւնք մը առած ըլլալէ, և օ՛վ գիտէ ե՛րբ պիտի ունենանք բնախօսական ամէնէն կարեւոր սկզբանց աւելցուկ ծնողքներ ու դաստիարակներ, ո՛վ գիտէ ե՛րբ առողջապահական սկզբանց համաձայն դպրոցական չէնքեր ստեղծուին, անհրաժեշտ քան մը պիտի նկատուին: Թողունք այն ազդեցութիւնը զոր ունի ֆիզիքական դաստիարակութիւնն իմացական—բարոյական դաստիարակութեան վրայ, միայն ատ տեսակէտ թէ՝ առանց մարմնոյ առողջութեան դաստիարակութիւնը դժուրեան իրաւունք չի կընար ունենալ, քանի որ առողջութեան պահպանութեամբ դաստիարակելի էակն իակ կ՚պակսի, այս պարզ բայց կարեւորագոյն տեսակէտը միայն բաւական պէտք էր ըլլալ որ պարտ ու պատշաճ ուշադրութիւնը նուիրեինք ֆիզիքական դաստիարակութեան խնդրոյն: Արդ, անըմբռնելի հանկաւութեամբ մը, ձիւն հանապազ է եղած. առող առողջութիւնն ամէնէն քիչ հոգածութեան առարկայ եղած է մեր դպրոցներուն մէջ: Իրաւ է որ Ուսումնական Խորհուրդը, 18 Ապրիլ 1897 թուականաւ չրջաբերականովը մայրաքաղաքիս Թաղական Խորհուրդներուն կ՚յանձնարարէ առողջութիւնն հոգածութեան առարկայ ընել՝ այդ չրջաբերականին ալ՝ իր նախորդներուն և յաջորդներուն պէս մեռեալ տառ մնացած է: Շրջաբերականին բովանդակութեան համաձայն, առողջապահական այդ հրահանգներու գործադրութիւնը կախում ունի, նախ՝ Ուսումն. Խորհրդոյ կողմէ նշանակեալ բժիշկին չաբաթական այցելութիւններէն, և երկրորդ՝ բնախօսական — առողջապահական սկզբանց տեղեակ դաստիարակներէ և տեսուչներէ: Արդ, չատ ցանցառ, չատ անկանոն, չատ հարեւանցի և հետևաբար անօգուտ կերպով կ՚կատարուին Ուսումն. Խորհրդոյ կողմանէ նշանակեալ բժիշկին այցելութիւնները, պարզապես «խոճի հաս. դարտացման» համար կատարուած այցելութիւններ: Զրի պաշտօնէ մը աւելին պահանջել բանաւոր չէ գուցէ, բայց բան մը զոր երբէք չեմ կրցած ըմբռնել, սա է թէ ի՛նչպէս մէկը կրնայ յանձնառու ըլլալ պաշտօնի մը զոր չէ կարող կիրարկել պէտք եղած կերպով: «Ոչնչի հանդարտացման համար», այս ժամքիչ և հեղհեղացուած ծպտուն կ՚բացատրեն յաճախ անգիտակից, հարեւանցի կերպով կատարուած յանձնառութիւնը. չեմ գիտեր թէ մարդ ի՛նչպէս խիղճն հանդարտ կրնայ զգալ երբ աշխարհիս ամէնէն մեծ անխղճութիւնը կը գործէ: Ա՛հ, ե՛րբ պիտի ունենանք տակաւրզ խղճմտութիւնն որ կ՚պահանջէ առջի կշռել մեր անձնական ոյժերը, հաշուել քննել նախապէս հանգամանքները պաշտօնին զոր մեզ յանձնել կ՚ուզուի, և այն ատեն միայն ընդունիլ զայն՝ երբ կրնանք ու կ՚ուզենք կատարել մեր յանձնառութիւնը: Մ՚երբ պիտի ունենանք այս խղճմտութիւնն որպ պահաստիանի զօն կ՚ըլլան մեր դպրոցները...:

Եթէ անտեղի է՝ ներկայ պայմաններով օ՛ և է արդիւնք ակնկալել բժշկական այցելութիւններէն, աւելորդ յոռետիւն մ՚է նոյնպես բնախօսութեան և դպրոցական առողջապահութեան տեղեակ դաստիարկներ, տեսուչներ փնտռել մեր դպրոցներուն մէջ: Եւ արդէն ի՛նչ իրաւամբ պահանջել այդպիսի հանգամանք մը մեր դաստիարակներէն ու տեսուչներէն, քանի որ, մինչդեռ վերոյիշեալ չրջաբերականն իրաւամբ կ՚ուզէ որ «առողջապահական ծանկավարժութեան ընդակից մէկ մասը», մեր դաստիարկներն ու տեսուչներն ո՛չ ժանկավարժութեան, ո՛չ դպրոցական առողջապահութեան ընթացքի մը չեն հետևուած: Տարրական նախակրթարանին մէջ առացած բնախօսական —առողջապահական կցկտուր ծանօթութիւններովը չէ որ դաստիարակը կարող պիտի ըլլայ իր խնամոց յանձնուած տղոց առողջութիւնը վարել. բնախօսական—առողջապահական կատարեալ պարտ մը անհրաժեշտ է դաստիարակներուն, տեսուչներուն: Ուրիշ խնդիր է թէ ովք, դաստիարակներ, մեր սովորական անհոգութեամբ, մեր գիտցածն ու կրցածն ալ չենք գործադրեր: Եթէ մեր փոփուկ պաշտօնին բարձրութեանն հասատ ժարդիկ ըլլանք, պիտի կրնանք մեր անձնական չանքերով և զոհողութիւններով քիչ չատ դարմանել այն ահագին վնասները՝ որոց ենթարկուած են մեր դպրոցները՝ պատրաստութեան անհրելի անփութութեան հետևանքով: Եթէ չենք ուզեր Վարժապետոցի մը մէջ սովրեցնել մեզ այն գիտութիւնն որուն համեմատ պէտք է դաստիարակուին մեր տղաք, հրատարակութեանց դիմենք այդ պակասը լեցնելու համար, խորհրդաժողովներ և խորհրդակցութեան ենթարկենք կրթական ամէն կարգի խնդիրներն՝ որք հմասլից և փորձառու ուսումնասիրութեանց առարկայ կ՚ըլլան ամէն օր ամէն տեղ, և մեր դպրոցները դնենք ժամանակակից դպրոցին պահանջած ուղղութեանը մէջ: Ինձ համար, անկեղծ ըլլալ ուզեմ, այն ատեն է որ նախ մեր պաշտօնին պահանջումները գոհացնելու միջոցները պիտի կրնանք գտնել:

Այսպիսի խղճմտիս պաշտօնավարութիւն մը անհրաժեշտ է, ամէն բանէ առաջ, մեր աշակերտաց առողջութեան տեսակէտով: Այո՛, ոջղոտելի են մեր դպրոցական չէնքերն ու կան կարասիքը, հակառողջապահական ամէն հանգամանքներ իրենց վրայ կ՚միացնեն անոնցմէ չատերու: Ծանօթագրութիւնս դատարկ չէ, եթէ —ինչպես կ՚ծանանչէ ինձ կրթական տեսչի (1897) յուչատետրս—հոս դպրոցին չէնքը փչրիլ կ՚պատրաստ, հոն դնդանի մը երեւոյթն ունի զբասարանը, ուրիշ տեղ մը վարագոյր չունին պատուհանները, բայց ինչ գազափար կ՚կազմէք խղճմտութեանը վրայ տեսուչի մը որ անտարբեր կ՚մնայ՝ լուսթիւններ: Զրի պաշտօնէ մը աւելին պահանջել բանաւոր չէ գուցէ, բայց բան մը զոր երբէք չեմ կրցած ըմբռնել, սա է թէ ի՛նչպէս մէկը կրնայ յանձնառու ըլլալ պաշտօնի մը զոր չէ կարող կիրարկել պէտք եղած կերպով: «Ոչնչի հանդարտացման համար», այս ժամքիչ և հեղհեղացուած ծպտուն կ՚բացատրեն յաճախ անգիտակից, հարեւանցի կերպով կատարուած յանձնառութիւնը. չեմ գիտեր թէ մարդ ի՛նչպէս խիղճն հանդարտ կրնայ զգալ երբ աշխարհիս ամէնէն մեծ անխղճութիւնը կը գործէ: Ա՛հ, ե՛րբ պիտի ունենանք տակաւրզ խղճմտութիւնն որ կ՚պահանջէ առջի կշռել մեր անձնական ջ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԱՇՈՒՐՋ ՀԱՅ ՀԱՐՑԱՍԻՐՈՂՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Տարի Ա. ԱԼԱԳՅԱԶԱՐ

Հրատարակվում է Ամերիկայի Միացյալ Նահանգներում, ամեն ամսի վերջին, սկսած 1913 թվականի մարտի մեկից։ Տարեկան բաժանորդագին 3,920 դրամ, կամ 7 ռուբլի։ Առանձին համարը 15 կոպեկ։ Հրատարակության հասցեն՝ 16,466,501 դրամ։

Խմբագիր՝ ՄՈՎՍԵՍ ՄԱՐԳԱՐՅԱՆ

Ձեռագրերը, որոնք ցանկանում են տպագրվել, պետք է ուղարկել խմբագրի անունով։ Չտպագրված ձեռագրերը չեն վերադարձվում։ Հրատարակության գործերի մասին բոլոր նամակները պետք է ուղղել հրատարակչի անունով։ Հասցեի փոփոխության դեպքում պետք է հայտնել նաև հին հասցեն։

ՀՐԱՏԱՐԱԿՉԱՏՈՒՆ — ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ ՀԱՄԱՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՒՄԻՍՄԱՏԻԿԱ

Հոդ. Ա. Ա. Ալիշանի

Ա. Ալիշանի անունը հայ պատմագրության մեջ ամենից առաջ կապվում է Հայոց հին տոմարի հետ։ Նա առաջինն էր, որ ուսումնասիրեց հայկական տոմարը և ցույց տվեց, որ այն ունի ոչ թե 365, այլ 365¼ օր տևողություն։ Ալիշանի այդ հայտնագործությունը մեծ նշանակություն ունեցավ հայ պատմագրության համար։ Հայոց տոմարի միջոցով հնարավոր դարձավ ճշտել հայ պատմության շատ դեպքերի ժամանակագրությունը։

Ալիշանի հետաքրքրությունը հայկական տոմարի նկատմամբ սկսվել է դեռևս 1850-ական թվականներին, երբ նա Վենետիկում աշխատում էր հայ հին ձեռագրերի վրա։ Նա նկատեց, որ հայկական ձեռագրերում թվերը հաճախ չեն համապատասխանում հունական կամ լատինական տոմարներին։ Սկզբում նա կարծում էր, որ դա սխալների արդյունք է, բայց հետագայում համոզվեց, որ այդ անհամապատասխանությունները համակարգային բնույթ ունեն։

Հայոց տոմարը, ինչպես հայտնի է, ունի 365 օր տևողություն և չունի նահանջ տարի։ Այդ պատճառով այն տարեցտարի հետ է մնում արեգակնային տարուց։ Ալիշանը հաշվարկեց, որ հայկական տոմարի և արեգակնային տարվա միջև տարբերությունը կազմում է մոտ 1 օր 461 տարվա ընթացքում։ Այդ ժամանակաշրջանը կոչվում է տոմարական շրջան։

Ալիշանի հաշվարկներով՝ հայոց տոմարի առաջին տարին համընկել է մ.թ.ա. 552 թվականին։ Հետևաբար, եթե մենք գիտենք որևէ դեպքի տարեթիվը հայկական տոմարով, կարող ենք հեշտությամբ որոշել նրա ճշգրիտ ամսաթիվը նաև հին հունական կամ հռոմեական տոմարներով։

Ալիշանի այս հայտնագործությունը մեծ արձագանք գտավ գիտական աշխարհում։ Շատ եվրոպացի գիտնականներ սկսեցին օգտագործել նրա աղյուսակները հայկական ձեռագրերի թվագրման համար։ Ալիշանի տոմարական աղյուսակները տպագրվել են նրա «Հայապատում» աշխատության մեջ։

Ալիշանի հետազոտությունները նաև կարևոր նշանակություն ունեցան հայ եկեղեցական տոնացույցի ուսումնասիրության համար։ Նա ցույց տվեց, որ շարժական տոների հաշվարկը նույնպես կապված է տոմարական շրջանի հետ։ Այդ պատճառով հայկական տոնացույցը տարբերվում է հունականից և լատինականից։

Ալիշանի աշխատությունները հայկական տոմարի մասին մինչև այսօր էլ մնում են հիմնական աղբյուր այդ հարցով հետաքրքրվող գիտնականների համար։ Նրա հաշվարկները ստուգվել են ժամանակակից համակարգչային ծրագրերով և հաստատվել են ճշտությամբ։

Ալիշանի ժառանգությունը հայ գիտության մեջ մեծ է։ Նա ոչ միայն հայտնաբերեց հայկական տոմարի գաղտնիքը, այլև ստեղծեց մի ամբողջական համակարգ, որը հնարավորություն տվեց հայ պատմությունը դարձնել ավելի ճշգրիտ և հասկանալի։

Ալիշանի տոմարական աղյուսակները հրատարակվել են նրա կենդանության ժամանակ և մեծ հետաքրքրություն են առաջացրել ինչպես հայ, այնպես էլ օտարազգի գիտնականների շրջանում։ Նրա աշխատությունները թարգմանվել են ֆրանսերեն և գերմաներեն, և դրանք դարձել են հիմնական ուղեցույց այդ ոլորտում աշխատող մասնագետների համար

ՀՐԱՇԱԼԻՔ ԱՐ ԿԵՆԱՑ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԿԱԾՔԻՆ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԿԱԾՔԻՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼ 15,722,693 ՌՈՒԲԼԻ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԿԱԾՔԻՆ ԿԱՆՈՆԱԴՐԱԿԱՆ ԿԱՊԻՏԱԼ 3,000,000 ՌՈՒԲԼԻ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԿԱԾՔԻՆ ՎՃԱՐՎԱԾ ԿԱՊԻՏԱԼ 3,000,000 ՌՈՒԲԼԻ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԿԱԾՔԻՆ ՎՃԱՐՎԱԾ ԿԱՊԻՏԱԼ 5,898,800 ՌՈՒԲԼԻ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԿԱԾՔԻՆ ՀԱՎԱՔԱԾՈՒ ԿԱՊԻՏԱԼ 3,308,106 ՌՈՒԲԼԻ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԿԱԾՔԻՆ ՀԱՎԱՔԱԾՈՒ ԿԱՊԻՏԱԼ 1,332,600 ՌՈՒԲԼԻ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԿԱԾՔԻՆ ՀԱՎԱՔԱԾՈՒ ԿԱՊԻՏԱԼ 1901 ՏԱՐՎԱՆ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԿԱԾՔԻՆ ՀԱՎԱՔԱԾՈՒ ԿԱՊԻՏԱԼ 38,000,000 ՌՈՒԲԼԻ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԿԱԾՔԻՆ ՎՃԱՐՎԱԾ ԿԱՊԻՏԱԼ 3,000,000 ՌՈՒԲԼԻ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԿԱԾՔԻՆ ՎՃԱՐՎԱԾ ԿԱՊԻՏԱԼ 600,000 ՌՈՒԲԼԻ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԿԱԾՔԻՆ ՎՃԱՐՎԱԾ ԿԱՊԻՏԱԼ 131,000 ՌՈՒԲԼԻ

ՀԱՄԱՇԽԱՐՀԱՅԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԿԱԾՔԻՆ ՎՃԱՐՎԱԾ ԿԱՊԻՏԱԼ 1,332,600